

17. Litvinova, T.V., Verovkina, Zh.L. (2020). Health culture – a social phenomenon of professional training of future managers. *Global science and education in the modern realities: conference proceedings/ 26-27 August 2020*. Washington, USA, 333-335. [in Ukrainian].
18. Liubarets, V., Vasylieva, H. (2021). Educational workers methodological compétece formation in the conditions of inclusive learniig. *Paradigm of knowledge*. Frankfurt. February 1(45), 154-175. [in Ukrainian].
19. Matviienko, O. (2020). Psychological features of preschooler as a subject of educational activity. *Research and Innovation: Collection of scientific articles*. Yunona Publishing, New York, USA, 185-190. [in Ukrainian].

УДК 376.36(091)

Євгенія Линдіна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної психології та логопедії
Бердянського державного педагогічного університету

e-mail: evgeniyalyndina.bgpu@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4615-6807>

Researcher ID: AAC-2718-2022

Yevheniia Lyndina,

Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Berdyansk State Pedagogical University)

Бердянський державний педагогічний університет
м. Запоріжжя, Україна
вул. Жуковського 66, м. Запоріжжя, 69000

Berdiansk State Pedagogical University
Zaporizhzhia, Ukraine
66 Zhukovskoho St., Zaporizhzhia, 69000

ВНЕСОК НАУКОВЦІВ У РОЗВИТОК ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЛОГОПЕДІЇ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

THE CONTRIBUTION OF SCHOLARS TO THE DEVELOPMENT OF THEORY AND PRACTICE OF SPEECH THERAPY IN UKRAINE: A HISTORICAL ASPECT

Анотація. Статтю присвячено аналізу внеску окремих видатних українських логопедів у розвиток спеціальної педагогіки та логопедії, з акцентом на історичний розвиток та сучасне застосування їхніх доробків.

Мета статті: дослідити та висвітлити внесок видатних українських логопедів у розвиток спеціальної педагогіки та логопедії. У статті акцентується увага на аналізі історичної еволюції методик та підходів, які були розроблені цими науковцями, та їхньої релевантності й застосування у сучасних умовах спеціальної освіти та логопедії. Для досягнення цілей статті було застосовано такі *методи дослідження*: історико-генетичний метод для простеження розвитку ідей і підходів; біографічний метод для аналізу життєвого шляху та наукових досягнень українських вчених в спеціальній освіті та логопедії зокрема; аналіз документів і літературних джерел для систематизації і узагальнення інформації; метод контент-аналізу для вивчення змісту наукових робіт і визначення ключових концепцій.

Результати. Дослідження підтвердило значний внесок окремих українських науковців у спеціальну освіту та логопедію. Аналіз науково-педагогічної діяльності видатних вчених у галузі логопедії виявляє велику глибину вивчення специфічних проблем та розроблення методик, які сьогодні ефективно впроваджуються в сучасну логопедичну практику. Це підкреслює значущість історичного досвіду в сфері корекційної педагогіки та логопедії, а також його важливість у формуванні методологічних основ сучасних підходів до корекції мовленнєвих порушень. Інтеграція здобутків минулого з сучасними технологіями та теоретичними моделями відкриває нові перспективи для розвитку логопедії як науки, спрямованої на підвищення

ефективності корекційних заходів і поліпшення якості життя осіб з мовленнєвими порушеннями. *Висновки* дослідження підкреслюють необхідність збереження та інтеграції наукової спадщини видатних логопедів у сучасну спеціальну освіту, що сприятиме підвищенню якості освітніх програм і професійної підготовки майбутніх логопедів. Результати дослідження підтверджують значущість історичного контексту в розвитку логопедії та актуалізують важливість подальших досліджень у цій сфері.

Ключові слова: спеціальна освіта, історія логопедії, порушення мовлення, особи з особливими освітніми потребами, вчені.

Abstract. This article is dedicated to analyzing the contributions of prominent Ukrainian speech therapists to the development of special education and speech therapy, focusing on the historical development and contemporary application of their achievements. The purpose of this article is to investigate and highlight the contributions of distinguished Ukrainian speech therapists to the development of special education and speech therapy. The article focuses on analyzing the historical evolution of methodologies and approaches developed by these scientists and their relevance and application in contemporary conditions of special education and speech therapy. The following research methods were used to achieve the objectives of the article: the historical-genetic method to trace the development of ideas and approaches; the biographical method to analyze the life paths and scientific achievements of Ukrainian scholars in special education and speech therapy in particular; document and literature analysis to systematize and summarize information; and content analysis to study the content of scientific works and identify key concepts. **Results.** The research confirmed the significant contribution of individual Ukrainian scholars to special education and speech therapy. The analysis of the scientific and pedagogical activities of prominent scholars in the field of speech therapy reveals a deep exploration of specific problems and the development of methodologies that are effectively implemented in contemporary speech therapy practice today. This underscores the importance of

historical experience in the field of corrective pedagogy and speech therapy, as well as its importance in forming the methodological foundations of modern approaches to the correction of speech disorders. Integrating past achievements with contemporary technologies and theoretical models opens new perspectives for the development of speech therapy as a science aimed at enhancing the effectiveness of corrective measures and improving the quality of life for individuals with speech disorders. **Conclusions.** The research findings emphasize the need to preserve and integrate the scientific heritage of distinguished speech therapists into modern special education, which will enhance the quality of educational programs and professional training of future speech therapists. The results confirm the significance of the historical context in the development of speech therapy and highlight the importance of further research in this area.

Key words: special education, history of speech therapy, speech disorders, individuals with special educational needs, scholars.

Актуальність дослідження. Стаття розглядає внесок окремих видатних українських вчених у розвиток спеціальної педагогіки та логопедії безпосередньо. Вивчення історії спеціальної педагогіки є важливим для розуміння еволюції підходів до навчання дітей з особливими освітніми потребами (Бондар, 2021). Висвітлення методик і технологій, розроблених видатними дослідниками, дає змогу сучасним педагогам і логопедам інтегрувати перевірені часом методи у свою практику. Це сприяє покращенню якості освіти та корекції мовленнєвих порушень у дітей. Аналіз і порівняння інноваційних підходів та методик, запропонованих цими науковцями, можуть слугувати основою для подальших досліджень і розробок у сфері логопедії. Вивчення їхніх робіт сприяє формуванню нових наукових підходів, що базуються на багатому досвіді попередників. Аналіз

здобутків дає можливість удосконалити навчальні програми у вищих навчальних закладах, за якими готують майбутніх вчителів-логопедів. Це сприяє підвищенню якості підготовки фахівців, які будуть здатні ефективно працювати з дітьми з мовленнєвими порушеннями.

Визнання важливості роботи логопедів і підкреслення їхнього впливу на життя дітей з особливими освітніми потребами сприяє підвищенню соціального статусу цієї професії. Це, в свою чергу, може залучити більше молодих спеціалістів до роботи у сфері логопедії, що є критично важливим для суспільства. Отже, актуальність цієї статті полягає у її здатності зберігати та поширювати знання про видатних особистостей у галузі логопедії, інтегрувати їхні методики у сучасну практику, сприяти подальшим дослідженням та розвитку логопедичної науки, а також підвищувати якість підготовки майбутніх фахівців і загальну суспільну значущість цієї професії.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. В історії української спеціальної освіти існує значний науковий доробок, який залишається актуальним і в сучасних дослідженнях корекційної педагогіки та спеціальної психології. Огляд наукових праць учених минулого, таких як Р. Боскіс, А. Гольдберг, І. Єременка, Р. Краєвського, І. Моргуліса, І. Сікорського, І. Соколянського, О. Щербини, М. Ярмаченка та інших, демонструє, що вони заклали фундамент для багатьох теоретичних та практичних підходів, які використовуються дотепер (Линдіна, 2016).

Сучасні науковці, зокрема Віт. Бондар, В. Золотовер, С. Корнєв, Н. Климко, Л. Кулик, О. Таранченко, О. Потапенко, М. Супрун, С. Федоренко, В. Шевченко, вивчають історичні засади та спадщину своїх попередників, щоб знайти відповіді на сучасні виклики у сфері освіти осіб з особливими потребами (Федоренко, 2012; Шевченко, 2006). Це охоплює аналіз методик, що було розроблено та застосовано в минулому, для їх адаптації та модернізації в умовах сьогодення.

Науковці активно використовують дослідження минулих поколінь для того, щоб розширити теоретичні рамки спеціальної освіти та розробити нові, більш ефективні підходи до навчання і виховання. Вивчення наукових праць минулого дає змогу виявити і переосмислити деякі забуті чи недооцінені теорії та методики, що можуть бути корисними в сучасних умовах. Таке поновлене вивчення сприяє формуванню обґрунтованих та вдосконалених стратегій навчання і виховання, що є невід'ємною частиною процесу безперервного професійного розвитку вчених та практиків у галузі спеціальної педагогіки та психології.

Метою статті є вивчення та висвітлення внеску окремих видатних українських логопедів у розвиток спеціальної педагогіки та логопедії. Стаття сприятиме глибшому розумінню розвитку логопедії в Україні, підвищенню якості освіти для дітей з особливими освітніми потребами та збереженню наукової спадщини видатних українських логопедів.

Методи дослідження. Для досягнення мети даної статті було використано такі методи дослідження: історико-генетичний метод

(метод дає можливість простежити еволюцію і розвиток ключових ідей та підходів у цій галузі від початкових етапів до сучасності); біографічний метод (використовується для аналізу життєвого шляху та наукових досягнень видатних логопедів. Цей метод дає можливість детально розглянути особисті та професійні аспекти діяльності кожного науковця, їхній внесок у розвиток логопедії); аналіз документів та літературних джерел (передбачає вивчення наукових публікацій, статей, монографій, навчальних посібників, а також архівних матеріалів, що стосуються діяльності досліджуваних логопедів. Цей метод забезпечує базу для систематизації та узагальнення наявних знань); метод контент-аналізу (використовується для вивчення змісту наукових праць та публікацій видатних логопедів, що дає змогу виокремити ключові концепти, ідеї та методики, розроблені цими науковцями). Ці методи дослідження забезпечують комплексний підхід до вивчення внеску видатних українських логопедів у розвиток спеціальної педагогіки та логопедії, даючи можливість для досягнення цілей статті та забезпечення її наукової обґрунтованості.

Результати дослідження. Логопедія в Україні розвивалася у тісному зв'язку з культурно-освітніми та соціальними потребами країни, проходячи кілька ключових етапів еволюції. Від початкових навчальних курсів для учителів, що займалися вихованням дітей з мовленнєвими порушеннями, до формування цілих наукових шкіл і напрямів, що спеціалізуються на вивченні та корекції мовленнєвих розладів.

Історичні події, такі як війни та політичні зміни, впливали на розвиток наукових досліджень і практичних підходів у цій сфері. В середині ХХ століття, з появою перших вищих навчальних закладів, що готували спеціалістів в галузі дефектології, почалася систематизація знань та методик (Супрун, 2005).

Культурні особливості України, такі як мовна різноманітність та специфіка національної освіти, визначили унікальні підходи до виховання і навчання дітей з особливими потребами. Соціальні зміни, особливо після проголошення незалежності України, сприяли подальшому розвитку логопедії як самостійної галузі зі своїми методологічними та теоретичними основами.

З початку ХХІ століття логопедія в Україні відзначається швидкими темпами інновацій та інтеграції міжнародного досвіду. Сучасні технології, такі як цифрові засоби навчання та комунікації, знаходять активне впровадження в практику роботи логопедів, відкриваючи нові можливості для корекції та розвитку мовлення.

Історичний контекст української логопедії надає цінне розуміння для подальшого аналізу внеску важливих особистостей у галузь. Важливо досліджувати як історія та культура вплинули на формування наукових підходів і практик у сфері логопедії в Україні.

Іван Олексійович Сікорський (1842-1919), відомий український вчений, психіатр, педагог і громадський діяч, займає провідне місце серед зачинателів у галузі дефектології. Його психолого-педагогічна спадщина, значуща у контексті розвитку

спеціальної освіти, містить фундаментальні праці, де він аргументовано піднімає питання необхідності ідентифікації етіологічних факторів психофізичних розладів у дітей та формулювання стратегій їхньої профілактики у освітньому процесі. Широкий спектр його досліджень присвячений питанням організації освітнього процесу для дітей з мовленнєвими порушеннями, на що вказують численні посилання на його роботи в науковій літературі з логопедії, що підкреслює значення його внеску у методологічні засади цієї галузі (Корнєв, 2009).

Внесок І. Сікорського в розвиток теорії та практики спеціальної освіти в Україні має значущий характер. Його наукові роботи продовжують впливати на сучасне розуміння можливостей розвитку осіб з психофізичними порушеннями. Учений визначив унікальні особливості освітнього процесу для таких осіб та зробив значний внесок у методологію корекційної педагогіки.

Аналізуючи наукову та педагогічну діяльність І. Сікорського, назвемо такі аспекти:

- фундаментальний внесок у розвиток психології та педагогіки. Його дослідження заклали основу для подальшого розвитку корекційної освіти та психопатології дитинства, що значно вплинуло на формування сучасних підходів до виховання і навчання осіб з особливими потребами;

- І. Сікорський здійснив глибоке дослідження основних проблем психічного розвитку дітей, акцентуючи увагу на індивідах із психофізичними порушеннями. Його розроблені

методи оцінки психічних процесів дали змогу науково підходити до визначення стадій розвитку та відмінностей між нормою і патологією;

- учений підкреслив значення спеціальних освітніх умов, необхідних для адекватного виховання та навчання дітей з особливими потребами. Він ініціював заснування освітніх інституцій, що сприяли інтеграції психологічних і медичних наук у педагогічний процес;

- І. Сікорський акцентував увагу на важливості розуміння психічних особливостей учнів з порушеннями для розробки ефективних корекційних методик навчання. Його підходи фокусувалися на розвитку здорових потенціалів дітей, що відкриває шляхи для їхнього повноцінного розвитку (Корнєв, 2009).

Іван Олексійович Сікорський як видатна особистість зробив значний внесок у розвиток спеціальної освіти, створивши теоретичні та практичні основи для навчання та виховання дітей з особливими потребами. Його підходи до корекційного навчання, які об'єднують психологічні, педагогічні та медичні знання, продовжують надихати освітян і дослідників, сприяючи гуманістичній трансформації педагогічної науки та практики.

Рудольф Генріхович Краєвський (1897-1980), український лікар, викладач та дослідник, зробив значний внесок у сферу дефектології, особливо в області сурдопедагогіки та логопедії. Його наукова діяльність і методики залишаються релевантними, включаючи розробку технік для навчання дітей з порушеннями

слуху усному мовленню, а також його підходи до розв'язання проблем заїкання і класифікації мовленнєвих порушень (Козинець, 2015).

Аналізуючи наукову та педагогічну доробки Р. Краєвського, виокремлюються основні внески вченого в спеціальну освіту:

- основні його здобутки охоплюють розробку методик для навчання дітей з порушеннями слуху усного мовлення, вивчення міміко-жестової комунікації та впровадження інновацій у використанні жестових засобів спілкування;

- його дослідження в області логопедії принесли цінні знання про методи корекції заїкання та класифікацію мовленнєвих порушень, що стали фундаментом для подальших педагогічних практик;

- Г. Краєвський активно сприяв інтеграції осіб з порушеннями слуху в суспільство, застосовуючи свої розробки у спеціалізованих установах освіти. Його роботи – значний внесок у теорію та практику сурдопедагогіки, що визначили його як одного з лідерів у цій галузі (Козинець, 2015).

Євгенія Федорівна Соботович (1935-2007), доктор педагогічних наук, професор та член-кореспондент АПН України, відіграє значущу роль у розвитку логопедичної науки і практики. Як завідувачка кафедри сурдопедагогіки та логопедії Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (нині Український державний університет імені Михайла Драгоманова) та лабораторії логопедії в Інституті

спеціальної педагогіки АПН України, вона стала лідером у галузі. Євгенія Федорівна також очолює першу в Україні спеціалізовану вчену раду із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальної педагогіки та спеціальної психології, є активним членом редакційної ради журналу «Дефектологія». Її наукова діяльність охоплює полідисциплінарні теоретичні та прикладні дослідження мовленнєвої діяльності дітей з різним рівнем психофізичного розвитку. Професор Соботович – визнана наукова діячка не тільки в Україні, а й за її межами (Линдіна, 2016; Линдіна, 2018).

Серед внесків Є. Соботович у розвиток логопедії та спеціальної педагогіки:

- Є. Соботович розробила психолінгвістичну модель мовленнєвої діяльності, що описує психологічні механізми розвитку мовлення. Ця модель допомогла у формулюванні ефективних методик корекції та діагностики порушень мовлення;

- учена вивчала алалію та інші мовленнєві порушення, дослідила відмінності в підходах до їх діагностики та корекції;

- науковиця розробила низку навчальних курсів та методичних матеріалів, що значно покращили підготовку майбутніх спеціалістів у галузі логопедії;

- вона активно працювала над розвитком системи спеціальної освіти, вносячи зміни до програм та методик, що сприяло кращій адаптації та інтеграції дітей з порушеннями мовлення (Соботович, 2015; Рібцун, 2005).

Все це свідчить про те, що Є. Соботович зайняла вагомe місце у формуванні та розвитку сучасних методів логопедії, що

дало можливість значно покращити якість корекційної освіти та реабілітації осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку.

Раїса Авер'янівна Юрова (1930-2017) є видатною постаттю в українській логопедії, відомою своєю педагогічною, культурною та громадською діяльністю. Обіймаючи посаду доцента кафедри сурдопедагогіки та логопедії в Київському державному педагогічному інституті імені О. М. Горького (нині Український державний університет імені Михайла Драгоманова), вона виховала багато логопедів, які продовжують працювати в Україні та за кордоном (Козинець, 2021).

Основні здобутки Р. Юрової в галузі логопедії охоплюють такі аспекти:

- вчена активно працювала над розробкою та впровадженням методів корекції зв'язного мовлення та звуковимови у дітей з ринолалією. Її дослідження показали, що діти дошкільного віку мають значні можливості для розвитку монологічного мовлення, і важливо корегувати порушення звуковимови саме на цьому етапі розвитку;

- вона авторка численних наукових та методичних посібників, які використовуються логопедами та батьками дітей з порушеннями мовлення. Зокрема, посібник «Формування звуковимовних навиків в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку» став значним внеском у практику корекційної роботи, демонструючи високі результати в роботі з моторною алалією, моторною афазією та іншими порушеннями;

•методики, розроблені Р. Юровою, було апробовано в корекційній роботі та показали високу ефективність. Її роботи містять комплексні підходи, які об'єднують теоретичні знання з логопедії, лінгвістики та психології (Козинець, 2021).

Ці здобутки відображають глибокий внесок Р. Юрової у розвиток української логопедії та її вплив на підготовку фахівців і підтримку родин з дітьми, які мають порушення мовлення.

Світлана Михайлівна Заплатна (1954-2018), визначна логопедия та науковець кінця ХХ – початку ХХІ століття, зробила значний внесок у розвиток спеціальної педагогіки в Україні. Вона активно працювала над науковими дослідженнями у галузі спеціальної педагогіки, публікувала свої роботи у провідних наукових виданнях і була ініціаторкою численних курсів для підвищення кваліфікації логопедів по всій країні (Козинець, 2021).

Серед основних здобутків С. Заплатної в галузі корекційної педагогіки:

•С. Заплатна розробила численні методики та підходи до логопедичної роботи, зокрема для дітей із фонетико-фонематичними порушеннями мовлення та іншими мовленнєвими порушеннями.

• Вона є авторкою понад 40 наукових праць та серії книжок для дітей, які активно використовуються логопедами для корекційної роботи.

• Науковиця мала значний вплив на підготовку майбутніх логопедів, читаючи лекції та проводячи практичні заняття на

кафедрі логопедії, де навчала студентів з використанням теоретичних знань на практиці.

- С. Заплатна ініціювала та проводила курси підвищення кваліфікації для логопедів по всій Україні, сприяючи розширенню їхніх професійних знань та вмінь.

Ці здобутки визначають її як видатну фігуру в українській корекційній педагогіці та логопедії.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Вивчення історичного розвитку спеціальної педагогіки та логопедії в Україні підтвердило значний внесок окремих науковців у ці сфери. Видатні особистості здійснили вагомий внесок у формування теоретичних та практичних підходів до корекції мовленнєвих порушень та підготовки фахівців.

Роботи цих вчених продемонстрували глибокий аналіз проблематики та розробку методик, які застосовуються у логопедичній практиці й сьогодні, що свідчить про актуальність і практичну значущість їхніх досліджень.

Інтеграція історичного досвіду з сучасними підходами до логопедії є критично важливою для розвитку корекційної педагогіки, зокрема для вдосконалення освітніх програм та методик навчання майбутніх логопедів. Визнання і збереження наукової спадщини видатних вчених сприяє підвищенню соціального статусу логопедії як професії та залучає нові кадри до цієї важливої галузі.

Значний внесок вчених минулого в галузь спеціальної педагогіки в Україні створює підґрунтя для продовження

глибоких наукових досліджень. Зокрема, потрібне систематичне вивчення та оцінка методик і технологій, розроблених цими науковцями, з метою їх адаптації до сучасних умов освітнього процесу. Це дасть змогу розширити теоретичні та методологічні рамки спеціальної освіти.

Розвиток спеціальної освіти потребує злагодженої роботи фахівців з різних наукових сфер, включаючи психологію, медицину, лінгвістику та педагогіку. Дослідження, які інтегрують різні дисциплінарні знання, можуть значно підвищити ефективність освітніх і корекційних програм для дітей з особливими потребами.

Ці висновки та перспективи подальших досліджень можуть слугувати основою для формування наукових програм, напрямів розвитку спеціальної освіти і практичної діяльності в галузі логопедії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар, В. & Синьов, В. (2021). Українська спеціальна педагогіка в персоналіях. Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії
2. Линдіна, Є.Ю. (2016). Внесок науково-педагогічної спадщини Є. Ф. Соботович у розвиток вітчизняної логопедії. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ.
3. Федоренко, С.В.(2012). Становлення та розвиток вітчизняної тифлопедагогіки. (Автореф. дис. докт. пед. наук). Київ.

4. Шевченко, В.М. (2006). Виникнення і розвиток в Україні спеціальних шкіл для глухонімих в другій половині XIX – початку XX століття. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ.
5. Супрун, М. (2005). Корекційне навчання учнів допоміжних закладів освіти: витоки, становлення та розвиток (друга половина XIX – перша половина XX ст.). К. : Вид-во Паливода А. В.
6. Корнєв, С.І. (2009). Проблеми корекційної педагогіки у творчій спадщині І. О. Сікорського. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ.
7. Козинець, О.В. (2015). Проблеми корекційної педагогіки у творчій спадщині Рудольфа Генріховича Краєвського (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ.
8. Линдіна, Є. (2018). Історія української логопедії в персоналіях: Євгенія Федорівна Соботович. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 19. 47-53.
9. Соботович, Є.Ф.(2015). *Вибрані праці з логопедії*. Тищенко В.В. & Линдіна Є. Ю. (Уклад). К. : Видавничий дім Дмитра Бураго.
10. Рібцун, Ю. (2005). Дві паралелі – життя і творчість. Євгенія Федорівна Соботович : до 70-річчя від дня народження. *Каталог виставки*
11. Козинець, О., Коломієць, Ю. & Лех, К. (2021). Історія української логопедії в персоналіях: Раїса Авер'янівна Юрова. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 41. 48-54. DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.41.07
12. Козинець, О. & Ничаюк, Т.(2021). Історія української логопедії в персоналіях: Заплата Світлана Михайлівна. *Інноваційна педагогіка*. 39. 90-95. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/39.17>

REFERENCES

1. Bondar, V. & Synov, V. (2021). *Ukrainska spetsialna pedahohika v personaliiakh [Ukrainian special pedagogy in personalities]*. Zaporizhzhia: Vyd-vo Khortytskoi natsionalnoi akademii [in Ukrainian].

2. Lyndina, Ye.Yu. (2016). Vnesok naukovo-pedahohichnoi spadshchyny Ye. F. Sobotovych u rozvytok vitchyznianoï lohopedii [The contribution of Y. F. Sobotovych's scientific and pedagogical legacy to the development of ukrainian speech therapy]. (Avtoref. dys. kand. ped. nauk). Kyiv. [in Ukrainian].
3. Fedorenko, S.V.(2012). Stanovlennia ta rozvytok vitchyznianoï tyflopedahohiky [Formation and development of ukrainian tyflopädagogy]. (Avtoref. dys. dokt. ped. nauk). Kyiv. [in Ukrainian].
4. Shevchenko, V.M. (2006). Vynyknennia i rozvytok v Ukraini spetsialnykh shkyl dlia hlukhonomykh v druhii polovyni KhIKh – pochatku KhKh stolittia [The emergence and development of special schools for the deaf in Ukraine in the second half of the 19th – early 20th century]. (Avtoref. dys. kand. ped. nauk). Kyiv. [in Ukrainian].
5. Suprun, M. (2005). Korektsiine navchannia uchniv dopomizhnykh zakladiv osvity: vytoky, stanovlennia ta rozvytok (druha polovyna KhIKh – persha polovyna KhKh st.) [Corrective education of students in auxiliary educational institutions: origins, formation, and development (Second half of the 19th – first half of the 20th century)]. K. : Vyd-vo Palyvoda A. V. [in Ukrainian].
6. Korniev, S.I. (2009). Problemy korektsiinoï pedahohiky u tvorchii spadshchyni I. O. Sikorskoho [Problems of corrective pedagogy in the creative legacy of I. O. Sikorsky]. (Avtoref. dys. kand. ped. nauk). Kyiv. [in Ukrainian].
7. Kozynets, O.V. (2015). Problemy korektsiinoï pedahohiky u tvorchii spadshchyni Rudolfa Henrikhovycha Kraievskoho [Problems of corrective pedagogy in the creative legacy of Rudolf Henrikhovich Kraievsky] (Avtoref. dys. kand. ped. nauk). Kyiv. [in Ukrainian].
8. Lyndina, Ye. (2018). Istoriia ukrainskoi lohopedii v personaliiakh: Yevheniia Fedorivna Sobotovych [The history of Ukrainian speech therapy in personalities: Yevhenia Fedorivna Sobotovych]. Naukovi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. 19. 47-53. [in Ukrainian].

9. Sobotovych, Ye.F.(2015). Vybrani pratsi z lohopedii [Selected works on speech therapy]. Tyshchenko V.V. & Lyndina Ye. Yu. (Uklad). K. : Vydavnychi dim Dmytra Buraho. [in Ukrainian].
10. Ribtsun, Yu. (2005). Dvi paraleli – zhyttia i tvorchist [Two parallels – life and work. Yevhenia Fedorivna Sobotovych: on the 70th anniversary of her birth]. Yevheniia Fedorivna Sobotovych : do 70-richchia vid dnia narodzhennia. Kataloh vystavky [in Ukrainian].
11. Kozynets, O., Kolomiets, Yu. & Lekh, K. (2021). Istoriia ukrainskoi lohopedii v personaliiakh: Raisa Averianivna Yurova [The history of ukrainian speech therapy in personalities: Raisa Aver'ianivna Yurova]. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykhologhiia. 41. 48-54. DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.41.07 [in Ukrainian].
12. Kozynets, O. & Nychaiuk, T.(2021). Istoriia ukrainskoi lohopedii v personaliiakh: Zaplatna Svitlana Mykhailivna [The history of ukrainian speech therapy in personalities: Svitlana Mykhailivna Zaplatna]. Innovatsiina pedahohika. 39. 90-95. [in Ukrainian].

УДК: 376:3707(005.7)

Олег Хотенюк,

аспірант Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України

khotenuk@gmail.com

ORCID ID: 0009-0000-5149-8978

Oleg Khoteniuk,

Postgraduate student of Mykola Yarmachenko Institute
of Special Pedagogy and Psychology of the National Academy
of Pedagogical Sciences of Ukraine

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН
України,

вул. Берлінського 9, м. Київ, 04060, Україна